

***Se tul suara muu silmähä se pallo ja mää rupesi
pelkkämä***

Illatiivin variaatio Kuivalahden murteessa

Tiina Mäkelä

Kandidaatintutkielma

Kielten tutkinto-ohjelma, suomen kieli ja suomalais-ugrilainen

kielentutkimus

Kieli- ja käännöstieteiden laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Toukokuu 2025

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä

Kandidaatintutkielma

Suomen kieli ja suomalais-ugrilainen kielentutkimus, suomen kieli

Tiina Mäkelä

Se tul suara muu silmähä se pallo ja mää rupesi pelkkämä. Illatiivin variaatio Kuivalahden murteessa

Sivumäärät: 29 s., 2 liites.

Tässä kandidaatintutkielmassa tarkastelen illatiivin variaatiota Kuivalahden murteessa. Tutkielmani on osa Kotimaisten kielten keskuksen Suomen murteiden seurauhanketta. Tarkoituksenani on tutkia, vaihteleeko varianttien esiintyvyys aikakausittain, ikäryhmittäin ja tapausryhmittäin. Lisäksi tarkastelen muutaman henkilön idiolekteittaista illatiivin muutosta. Tutkielmani kuuluu murteentutkimuksen ja variationistisen sosiolingvistiikan aloihin. Lähestyn ikäryhmittäistä synkronista vaihtelua näennäisaikametodilla ja aikakausittaista diakronista vaihtelua reaaliaikametodilla.

Käytän aineistonani vuoden 1995 Eurajoen murteen murrenauhoitteiden litteraatteja ja vuosien 2024–2025 murrenauhoitteita. Sekä litteraatteja että nauhoitteita on 7,5 tuntia, ja informanteja on molemmissa aineistoissa 15 eli kolmesta eri ikäryhmästä viisi. Olen kerännyt vuosien 2024–2025 aineiston osana Suomen murteiden seurauhanketta haastatellen informanteja puolistrukturoidusti. Poimin informanttien esiintymät aineistosta ja laskin jokaisen variantin esiintymämäärät manuaalisesti.

Tutkimustulosten perusteella illatiivin eri päätevarianteista $\emptyset(n)$ -variantti on kumpanakin vuosikymmenenä yleisin variantti, mutta sen esiintyvyys on vähentynyt vuodesta 1995. $V(n)$ -päätevariantti on vuonna 1995 harvinaisin variantti kaikilla ikäryhmillä paitsi lapsilla, kun taas vuosina 2024–2025 se on lasten ja keski-ikäisten käytetyin variantti. $HV(n)$ -variantin esiintyvyys puolittuu vuodesta 1995, eikä sitä esiinny vuosien 2024–2025 aineistossa ollenkaan lapsilla. Illatiivivarianttien esiintyvyys vaihteli myös sen perusteella, oliko illatiivimuoto MA-infinitiivissä vai nominissa. $\emptyset(n)$ -variantti oli yleisin muoto MA-infinitiivissä, ja $hV(n)$ -varianttia esiintyi käytännössä ainoastaan nominien illatiivissa.

Avainsanat: suomen kieli, murteentutkimus, variaationtutkimus, sosiolingvistiikka, murteet, lounaismurteet, illatiivi

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
2	Teoreettinen tausta	7
2.1	Murteentutkimus ja sociolingvistiikka	7
2.1.1	Variationistisen sociolingvistiikan metodit	8
2.1.2	Suomen murteiden seuruuhanke	9
2.2	Illatiivi.....	10
3	Tutkimusaineisto ja -menetelmät.....	11
3.1	Tutkimusaineisto	11
3.2	Menetelmät	13
4	Tutkimusanalyysi	14
4.1	Illatiivin variaatio aikakausittain ja tapausryhmittäin	14
4.1.1	Illatiivin variaatio vuonna 1995	14
4.1.2	Illatiivin variaatio vuosina 2024–2025	16
4.2	Illatiivin variaatio ikäryhmittäin	18
4.2.1	Vuoden 1995 aineisto	18
4.2.2	Vuosien 2024–2025 aineisto	21
4.3	Illatiivin variaatio idiolekteittain.....	24
5	Päätelmät.....	26
	Lähteet ja lyhenteet.....	28
	Liitteet	31
	Liite 1. Informanteille jaettava lupalomake.....	31

1 Johdanto

Tässä tutkielmassa tarkastelen ja erittelen Kuivalahden murteessa esiintyvää illatiivin variaatiota kahdessa eri aikapisteessä. Tutkielmani on osa Suomen murteiden seuruuhanketta, ja kuuluu murteentutkimuksen ja variationistisen sosiolingvistiikan aloihin. Hyödynnän tutkimuksessa sosiolingvistisiä menetelmiä: reaaliaikamenetelmää murteen vertailuun kahden vuosikymmenen välillä ja näennäisaikamenetelmää ikäryhmittäiseen vertailuun kumpanakin vuosikymmenenä. Avaan menetelmiä lisää alaluvussa 2.2.1. Aineistonani käytän syyskuusta 2024 helmikuuhun 2025 nauhoittamiani paikallisten haastatteluja ja vuonna 1995 nauhoitettujen haastatteluiden litteraatteja. Esittelen aineistoa tarkemmin luvussa 3. Pyrin selvittämään, varioko illatiivi Kuivalahden murteessa ikäryhmittäin ja nauhoitusvuosittain sekä mitä eri variantteja aineistossa on ja kuinka yleisiä eri variantit ovat. Päätin tutkia juuri Kuivalahden murretta, sillä olen sieltä kotoisin ja murre on minulle tärkeä. Lisäksi alueen murretta on tutkittu aiemmin samanlaisesta tutkimusasetelmasta, joten pystyn tekemään reaaliaikatutkimusta illatiivin variaatiosta.

Kuivalahti on pieni noin 350 asukkaan kylä Satakunnassa sijaitsevassa Eurajoen kunnassa (Keskustelut 2024; Eurajoki.fi). Kuivalahden väestö on vanhenemassa, eikä kylässä ole enää palveluita. 1960-luvulla Kuivalahdella asui noin 700 asukasta ja oli paljon palveluita, kuten useampi kauppa, baari ja terveysasema. (Keskustelut 2024.) Vuonna 1995 Kuivalahdella oli noin 400 asukasta, leipomo, palvaamo ja yksi kyläkauppa, joka lopetettiin 2000-luvun alussa (Kurki 1998, 13; Keskustelut 2024). Eurajoen kunnanvaltuusto päätti vuonna 2024 lakkauttaa viimeisen palvelun, Kuivalahden kyläkoulun, minkä jälkeen asukkaat olettavat asukasluvun vähenevän entisestään (Yle 17.9.2024; Keskustelut 2024).

Eurajoen murre kuuluu lounaismurteiden murrealueen pohjoisryhmään (Lyytikäinen–Rekunen–Yli-Paavola 2013, 17). Murteentutkimuksen alaan kuuluvia tutkielmia on tehty 2000-luvun alusta alkaen aiempaa vähemmän, minkä voi havaita esimerkiksi Turun yliopiston murteentutkimukseen liittyvien pro gradu -tutkielmien määrän vähenemisestä vuosien varrella. Perinteisen murteentutkimuksen alan ylläpitämiseksi on luotava uutta tutkimusta murteista.

Kotimaisten kielten keskuksen murteiden seuruuhanke on aloitettu vuonna 1989. Hankkeen tarkoituksena on ollut nauhoittaa eri paikkakunnilla asuvien paikallisten puhetta, jotta voitaisiin selvittää, mitä Suomen murteille tapahtuu. (Nuolijärvi–Sorjonen 2005, 7.) Tutkielmani on

tärkeä osa Suomen murteiden seuruuhanketta, sillä luon hankkeelle uutta tutkimusta siitä, miten Kuivalahden murre on muuttunut 30 vuoden aikana. Esittelen murteiden seuruuhanketta tarkemmin alaluvussa 2.3.

Kuivalahden murretta on aiemmin tutkinut Tommi Kurki pro gradu -tutkielmassaan *Kui Kuivalahdel puhuta?* (Kurki 1998). Kurjen pro gradu -tutkielma kuului Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen murteiden seuruuhankkeen Eurajoen murteen ensimmäiseen nauhoituskertaan, ja oma tutkielmani kuuluu seuruuhankkeen kolmanteen nauhoituskertaan. Kurjen tutkielmassa vertaillaan Eurajoen vanhaa murretta ja 1990-luvun puhekieltä sekä ikäryhmittäisiä ja sukupuolikohtaisia eroja. Tutkielman vanhan murteen aineistona toimii Turun yliopiston suomen kielen äänitarkistosta poimitut murrenauhoitteet vuodelta 1959, ja puhekielen tutkimusaineistona on Kurjen nauhoittamaa paikallisten puhekieltä vuodelta 1995. (Kurki 1998, 14–15.) Yksinomaan Rauman seudun murteiden illatiivin aiempaa tutkimusta ei juurikaan ole, mutta useat murteentutkijat, kuten Ojansuu ja Kettunen, ovat tutkineet piirrettä käsitellessään samalla kymmeniä muita piirteitä (ks. esim. Kettunen 1940, 202–203).

Nauhoittaessani olen havainnut illatiivin varioivan eri ikäisten välillä ja variantteja olevan useita erilaisia, joten olen kokenut tärkeäksi tarkastella illatiivin variaatiota tarkemmin. Tarkoitukseni on selvittää, kuinka yleisiä eri päätevariantit ovat. Lisäksi pyrin selvittämään, miten illatiivien varianttien esiintyminen vaihtelee sekä määrällisesti että laadullisesti aikakausittain, tapausryhmittäin ja nauhoitusvuosittain.

Tutkimuskysymykseni ovat:

- 1) Kuinka yleisiä illatiivin eri variantit ovat ja vaihteleeko varianttien esiintyminen aikakausittain?
- 2) Vaikuttavatko eri tapausryhmät varianttien esiintymiseen?
- 3) Onko varianttien esiintymisessä eroja ikäryhmien välillä?

Etenen kandidaatintutkielmassani siten, että aluksi esittelen tutkimuksessani hyödyntämäni teoriaa luvussa 2 ja jatkan esittelemällä käyttämäni aineistoa luvussa 3. Luvussa 4 analysoin aineistoa ja esittelen tuloksia sekä luvussa 5 esitän päätelmäni tuloksista.

2 Teoreettinen tausta

2.1 Murteentutkimus ja sociolingvistiikka

Variaation tutkimuksen keskeisiä kieleen liittyviä käsitteitä ovat muun muassa *yleiskieli*, *puhekieli*, *murre* ja *idiolekti*. *Yleiskieli* tarkoittaa kielimuotoa, jota käytetään neutraalissa asiayhteydessä, esimerkiksi uutisissa ja oppikirjoissa. Yleiskielellä voidaan tarkoittaa myös rennompaa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa käytettävää kieltä. Yleiskieleen liittyy tietynlaisia normeja, mikä erottaa sen usein murteista: esimerkiksi loppuheitto ei kuulu yleiskielen normeihin.

(Korhonen – Maamies – Eronen – Heikkilä – Kankaanpää – Moilanen – Piehl – Vaula – Vieriö 2017, 28; 31; 33.) *Puhekieli* tarkoittaa yleiskieltä arkisempaa kielimuotoa, jossa voidaan rikkoa yleiskielen normeja (Tieteen termipankki 17.5.2025: Kielitiede:puhekieli). *Murre* voidaan määritellä tietyllä alueella puhuttavaksi yleiskielestä poikkeavaksi kielimuodoksi (Lyytikäinen ym. 2013, 5). *Piirre*, *variaatio* ja *variantti* ovat vaihteluun liittyviä termejä. *Piirteellä* tarkoitetaan tiettyä kielen ilmiötä, jolla voi olla useita muotoja eli *variantteja*. *Variaatio* tarkoittaa tietyn kielen piirteen vaihtelua. (Lappalainen–Nuolijärvi 2020, luku 21.) Eräs alalle olennainen termi on *idiolekti*, joka tarkoittaa yksilön puhekieltä (Häkkinen 1994, 23).

Murteentutkimus on kielitieteen haara, joka keskittyy alueellisen kielimuodon eli murteen tarkasteluun ja tutkimiseen (Chambers–Trudgill 1998, 3; Tieteen termipankki 17.2.2025: Kielitiede:murteentutkimus). Kielen kehityksen kuvaamiseen pyrkivä tutkimus on Suomessa keskittynyt paikallismurteisiin ja niiden vertailuun (Nuolijärvi–Sorjonen 2005, 11). Murteiden luokittelu perustuu pääasiassa äänteellismorfologisiin ja leksikaalisiin eroihin ja yhtäläisyyksiin (Paunonen 2006, 249). Suomen kielen jakautumisesta murteisiin on oltu tietoisia vähintään suomalaisen kirjallisuuden olemassaolon ajan. Jo Mikael Agricola oli tietoinen erilaisista murteista (Rapola 1969, 22). Ensimmäisiä nykystandardein tieteellisiä murteentutkimuksia tehtiin 1800-luvun puolessavälissä, jolloin tutkimus keskittyi pääasiassa äännehistoriallisiin kysymyksiin. Varhainen murteentutkimus on luonut perustan nykyiselle murteentutkimukselle käsitteellistämällä tietyt piirteet esimerkiksi tärkeiksi tai odotuksenmukaisiksi (Aarikka 2023, 212; 265).

Sociolingvistiikka tarkastelee sosiaalisten tekijöiden ja kielen suhdetta (Lappalainen – Nuolijärvi 2020, luku 21). Sociolingvistiikan perusajatuksena on, että esimerkiksi tietty kielen ilmiö voi toimia yhteisön tunnusmerkkinä (Häkkinen 1994, 22). Vaikka sociolingvistisiä metodeja

ja piirteitä hyödynnettiin jo aiemmin, toimivat William Labovin tutkimukset keskeisimpänä sociolingvistiikan tieteenalan vakiinnuttajista 1960-luvulla (Kurki 2005, 13; Lappalainen – Nuolijärvi 2020, luku 21). Suomessa tutkittiin lähinnä maaseudulla asuvien ihmisten murretta ennen sociolingvistiikan leviämistä Suomeen (Lappalainen – Nuolijärvi 2020, luku 21). Sociolingvistinen tutkimus Suomessa on lähinnä variationistista sociolingvistiikkaa, joka keskittyy sosiaalisen ja tilanteisen kielellisen variaation ja kielen muutoksen tutkimukseen (Laasanen 2021, 13). Tutkielmani kuuluu sekä murteentutkimuksen että variationistisen sociolingvistiikan aloihin, sillä tutkin Kuivalahden murteen illatiivin variaatiota ikäryhmien välillä.

2.1.1 Variationistisen sociolingvistiikan metodit

Näennäisaikametodi on yksi variationistisen sociolingvistiikan perusmetodeista (Kurki 2005, 33). Metodilla voidaan tutkia meneillään olevaa muutosta tietynä havaintohetkenä ikäryhmittäin (Kuparinen – Mustanoja – Peltonen – Santaharju – Leino 2019, 30; Chambers – Trudgill 1998, 76). Metodi pohjautuu oletukseen siitä, ettei idiolekti enää tietyn iän jälkeen muutu (Eckert 1997, 151–152; Kuparinen ym. 2019, 30). Metodia hyödynnetään kielen muuttumisen suunnan olettamiseen tulevaisuudessa (Chambers – Trudgill 1998, 76). Näennäisaikametodi ei kuitenkaan välttämättä anna luotettavaa kuvaa meneillään olevan muutoksen suunnasta, sillä metodilla ei voida erottaa sukupolvittaista ja ikäsidonnaista muutosta (Eckert 1997, 152; Kurki 2013, 204; Laasanen 2016, 62). Ikäsidonnaiset ohimenevät piirteet voivat luoda vääristyneen kuvan kielen muutoksesta (Laasanen 2016, 62). Näennäisaikametodilla tehdyn hypoteesin paikkansapitävyys voidaan kuitenkin varmentaa reaaliaikametodilla tutkimalla myöhemmin samaa puhujayhteisöä ja valitsemalla informantit samoin perustein (Kurki 2005, 34; Laasanen 2021, 30). Näennäisaikametodilla voidaan tutkia *synkronista* eli tietyllä hetkellä tapahtuvaa kielen rakenteellista ja funktionaalista vaihtelua (Häkkinen 1994, 18). Synkroninen näkökulma perustuu kielen samanaikaisten otosten välisten suhteiden tutkimiseen (Saussure 1959, 81; 90–91; Laasanen 2016, 58).

Reaaliaikametodilla voidaan tutkia saman ryhmän kielenmuutoksia monen vuosikymmenen välein eli tehdä pitkittäisaikatutkimusta. Täysin samoja henkilöitä on vaikea tutkia uudelleen, sillä heidän saamisensa haastateltavaksi toisen kerran voi olla joissain tilanteissa jopa mahdollonta. Kriteerejä karsimalla on kuitenkin mahdollista tehdä vertailevaa tutkimusta esimerkiksi valitsemalla samoissa ammateissa ja samassa sosioekonomisessa asemassa olevia kuin aiemmassa tutkimuksessa. (Chambers – Trudgill 1998, 149–150.) Reaaliaikametodilla voidaan

tehdä reaaliaikaista paneelitutkimusta ja trenditutkimusta. Paneelitutkimusta tehdään siten, että aiemman tutkimuskerran tutkija valitsee samoja informantteja ja tekee tutkimuksen samoin keruumetodein (Kurki 2005, 31). Trenditutkimuksen tekeminen taas vaatii kahta vertailukelpoista näennäisaikatutkimuksen aineistoa (Kurki 2005, 32). Reaaliaikametodia käytetään *diakronisen* vaihtelun eli historiallisen vaihtelun tutkimiseen (Karlsson 2008, 35). Diakroninen näkökulma vaatii ainakin kaksi aikapistettä, joita pystyy vertailemaan kielen kehityksen näkökulmasta (Saussure 1959, 90).

Hyödynnän tutkimuksessani näennäisaikametodia vertailemalla eri ikäisillä esiintyvien illatiivien varianttien esiintymistä. Käytän näennäisaikametodia myös Kuivalahden murteen illatiivien variaation mahdollisen meneillään olevan muutoksen arviointiin. Sovellan reaaliaikametodia tutkielmassani tarkastelemalla illatiivien variaatiota diakronisesti kahden eri aikapisteen eli kahden vuosikymmenen valossa.

2.1.2 Suomen murteiden seuruuhanke

Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, nykyisin Kotimaisten kielten keskus, käynnisti suomen murteiden seuruututkimuksen vuonna 1989. Seuruututkimuksen tarkoituksena on muutamien eri kohteiden murteita tutkimalla selvittää, mitä murteillemme tapahtuu. Tarkoituksena on tehdä myös pitkittäistutkimusta eli nauhoittaa uutta materiaalia 10 vuoden välein ja verrata sitä vanhaan materiaaliin. Ikäryhmät ovat ainakin seuruuhankkeen alussa olleet 10–15-vuotiaat, 40–45-vuotiaat ja 70–75-vuotiaat, mutta kaikissa paikoissa ei ole ollut mahdollista löytää kyseisten ikäryhmien edustajia, joten ikäkatteudessa on voitu joutua. Jokaiseen ikäryhmään on ollut tavoitteena ottaa viisi informanttia. Seuruuhankkeen tavoitteena on myös ollut haastatella samoja informantteja useamman kerran idiolektien muutoksen tutkimiseksi. Informanttien valintakriteerinä on ollut se, että informantti ja lapsi-informanttien vanhemmat ovat syntyneet kohteessa sekä että henkilöt asuvat juuri tutkittavassa kylässä. Aineistonkeruumenetelmänä käytetyn haastattelun on ollut tarkoitus olla puolistrukturoitua henkilöhaastattelua, jossa käsitelty esimerkiksi henkilöiden historiaan liittyviä aiheita. (Yli-Paavola 1995, 252–254.)

2.2 Illatiivi

Illatiivin päättevariantit ovat yleiskielessä $-Vn$, $-hVn$, $-seen$ ja $-siin$. Illatiivin päätteiden variaatio perustuu vartalon loppuvokaalistoon ja painosuhteisiin (Visk § 93.) Rauman seudun murteissa tyypilliset illatiivin päättevariantit ovat lyhyeen vokaaliin päättyvien vartaloiden jälkeen h :llinen ja h :ton variantti (Ojansuu 1903, 92). Ojansuu on todennut, että Rauman murteessa h :ta tavataan kaikissa asemissa, joissa h :llista illatiivia on esiintynyt ennen. Lisäksi hän esittää, että h :ttomia variantteja käytetään ilman säännöllisyyttä. (Ojansuu 1903, 92–93.) Kettunen esittää, että Rauman seudun murteissa vokaalien välisen h :n esiintyminen ei ole äännelailista, vaan selittyy sivupainollisen tavun jälkeisellä h :lla. Rauman seudun murteiden ja muiden lounaismurteiden välinen ero on, että muissa lounaismurteissa illatiivin päätteenä on usein $-sse$, kuten *miälesse*. (Kettunen 1940, 201–202.) Rapola puolestaan esittää, että Rauman seudun murteissa esiintyy vokaalien välistä h :ta illatiivimuodoissa säännönmukaisesti (Rapola 1969, 115).

Olen päättänyt tutkia ainoastaan lyhyeen vokaaliin päättyvän vartalon illatiivin päättevariantteja eli yleiskielen $-Vn$ - päätteen vastineita, sillä pitkiin vokaaleihin päättyvien vartaloiden illatiivin päättevariantit varioivat eri tavalla (Visk § 93). Kutsun tutkielmassa variantteja seuraavasti: $hV(n)$ -päättevariantti (*kauppahan*), $\emptyset(n)$ -päättevariantti (*kauppan*) ja $V(n)$ -päättevariantti (*kauppaan*).

3 Tutkimusaineisto ja -menetelmät

3.1 Tutkimusaineisto

Kuten aiemmin mainitsin, vuoden 1995 aineisto on nauhoitettu osana Kotimaisten kielten keskuksen murteiden seurauhanketta (Kurki 1999, 1). Hyödynnän vuoden 1995 aineistoa tehdäkseni reaaliaikaturkimusta ja tutkiakseni diakronisesti Kuivalahden puhekielessä esiintyvän illatiivin variaatiota. Vuonna 1995 nauhoitettua aineistoa on 15 tuntia, josta hyödynnän 7,5 tuntia tutkielmassani.

Aiemmin esittelemässäni Suomen murteiden seurauhankkeessa pyrkimyksenä on valita informanteiksi vain kylässä asuvia ja tutkitulla alueella syntyneitä henkilöitä ja lapsia, joiden vanhemmat ovat myös syntyneet kylässä, joten myös 1995 vuoden informantit pyrittiin valitsemaan näiden kriteerien mukaan. Lasten pienen lukumäärän vuoksi tämä ei kuitenkaan ollut mahdollista. Kurki pyrki seurauhankkeen tavoitteiden mukaisesti pitämään haastattelutilanteet epämuodollisina ja vapautuneina, koska halusi saada tallennettua mahdollisimman luontevaa puhetta. Kahdessa haastattelutilanteessa oli paikalla muita ihmisiä. (Kurki 1998, 15.)

Vuoden 1995 10–15-vuotiaista yhden informantin vanhemmista toinen on Ruotsista, kahden molemmat vanhemmat ovat Kuivalahdelta ja kahden toinen vanhempi on muualta Satakunnasta. 40–49-vuotiaista informanteista kaksi on työskennellyt ainoastaan Kuivalahdella ja kaksi on työskennellyt muualla Satakunnassa. Yksi informanteista on asunut ja työskennellyt myös Päijät-Hämeessä ja Varsinais-Suomessa. Yli 70-vuotiaista informanteista kaikki ovat asuneet koko elämänsä Kuivalahdella. Heistä vain yksi on työskennellyt ainoastaan Kuivalahdella, ja loput ovat työskennelleet myös muualla Satakunnassa. Yksi yli 70-vuotiaista informanteista on työskennellyt myös Lounais-Suomessa ja Hämeessä. (Kurki 1998, 16–21.)

Käytän vuoden 1995 informanteista samoja lyhenteitä kuin Kurki käyttää pro gradu -tutkielmassaan. Kurki käyttää lyhennettä, joka määräytyy sukupuolen, etu- tai sukunimen sekä iän perusteella. Esimerkiksi NM73 tarkoittaa 73-vuotiasta naista (Kurki 1998, 17).

Itse nauhoittamani aineiston keräsin mahdollistaakseni uuden näennäisaikaturkimuksen ja vertailevan reaaliaikaturkimuksen tekemisen. Keräsin aineistoa haastatteleamalla kuivalahtelaisia

henkilöitä osana Suomen murteiden seuruuhanketta. Tavoitin informantit Facebookissa ja tuttujeni kautta puhelimitse ja toteutin haastattelut syyskuun 2024 ja helmikuun 2025 välillä.

Informantit pyrin valitsemaan samoin perustein kuin muutenkin seuruuhankkeessa. Jaoin haastateltavat iän perusteella 10–15-vuotiaiden, 35–45-vuotiaiden ja yli 65-vuotiaiden ryhmiin, jotta pystyin tarkastelemaan alueen nykymurteen illatiivin vaihtelua näennäisaikamethodien avulla ja ikäryhmittäin. Valitsin ikäryhmät pitkälti murteen seuruuhankkeeseen toivottujen ikäryhmien ja täten vuoden 1995 aineiston perusteella, jotta aineistoja voisi verrata toisiinsa. Pienen väkimäärän ja vähäisen kiinnostuksen vuoksi jouduin laajentamaan ikäryhmiä alkuperäisestä seuruuhankkeen tavoitteesta. Päätin valita jokaisesta ikäryhmästä tutkittavaksi 5 henkilöä, joten tutkielmassa tarkasteltua nauhoitettua aineistoa on noin 7,5 tuntia. Vuosien 2024–2025 informanteista kolmea on haastateltu myös vuonna 1995.

Seuraavaksi esittelen lyhyesti vuosien 2024–2025 informantit ja kerron, toteutuivatko kriteerit informanttien kohdalla seuruuhankkeen tavoitteiden mukaisesti. 10–15-vuotiaista informanteista kolmen avioerolapsen toinen koti oli muualla Satakunnassa. Lisäksi yksi lapsi-informanteista matkusti harrastusten vuoksi ympäri Suomea ja ulkomaille. Vain yhden lapsen molemmat vanhemmat ja kahden toinen vanhempi ovat syntyneet Kuivalahdella. 35–45-vuotiaista kaikki paitsi yksi on syntynyt Kuivalahdella, ja kaikki ovat asuneet muualla Satakunnassa muutaman vuoden. Heistä jokainen kävi tai oli käynyt töissä muualla Satakunnassa tai Varsinais-Suomessa. Yli 65-vuotiaista yksi on asunut ja työskennellyt muutaman vuoden Varsinais-Suomessa ja Päijät-Hämeessä. Loput yli 65-vuotiaat olivat asuneet koko elämänsä Kuivalahdella, mutta heistä kolme on työskennellyt muualla Satakunnassa.

Yksityisyydensuojan vuoksi käytän informanteista tunnisteena ikäryhmää kuvaavan numeron ja itse määrittelemäni nimeen perustuvan kirjaimen yhdistelmää. Ikäryhmiä kuvaavat numerot ovat seuraavanlaiset: 10–15-vuotiaita kuvaa numero 12, 35–45-vuotiaita 40 ja yli 65-vuotiaita 70. Esimerkiksi 15-vuotias Viivi olisi V12. En tutki erikseen sukupuolittaisia eroja, joten olen jättänyt sukupuolet kokonaan mainitsematta koko tutkielmassa. Lisäksi ennen haastatteluja informantit täyttivät aineistonkeruulupalomakkeen (ks. liite 1.) ja lukivat tietosuojaselosteen.

3.2 Menetelmät

Kuten olen esitellyt aiemmin alaluvussa 3.1.1, aineistonkeruumenetelmäni oli haastattelu. Haastattelut tehtiin pääasiassa informantin kotona, mutta pari kertaa myös sukulaisteni luona ja Kuivalahden Nuorisoseurantalolla. Haastattelutilanteiden kokoonpanot olivat vaihtelevia, sillä haastattelin informanteja pari kertaa koulukaverini kanssa ja toisinaan haastateltavan perhettä tai ystäviä oli paikalla. Haastattelut olivat puolistrukturoituja, sillä keskustelin informanttien kanssa, mutta olin myös miettinyt valmiiksi joitakin kysymyksiä. Haastatteluissa kysyin haastateltavilta muun muassa opiskeluaajoista, työskentelytaustoista, harrastuksista ja perheestä. Pyrin keskustelemaan informanttien kanssa luontevasti, jotta he puhuisivat mahdollisimman tavallisesti, mutta haastattelutilanteessa haastateltavat saattavat keskittyä sanavalintoihinsa enemmän. Tavoitteenani oli kerätä heiltä mahdollisimman paljon puhetta, mutta osa informanteista puhui enemmän kuin toiset.

Tulosten analysointia varten kuuntelin kaikkien 15 informantin nauhoitteet ja keräsin illatiivin varianttien esiintymät ylös sekä sana- ja lausekonteksteineen että erittelemällä niissä esiintyvän variantin. Luin Kurjen nauhoittamien aineistojen 15 litteraattia ja keräsin niistä illatiivin varianttien esiintymät samalla tavalla kuin itse nauhoittamassani aineistossa esiintyvät esiintymät. Lopuksi syötin kaikki molemmissa aineistoissa esiintyvät esiintymät Excel-taulukoon nauhoitusvuoden ja iän perusteella. Olen laatinut samalla tavalla myös tutkielmani taulukot. Vaikka tutkimukseni onkin laadullinen, pyrin myös selvittämään, mitä illatiivin varianteja käytettiin eniten ikäryhmittäin ja nauhoitusvuosittain. Lisäksi halusin selvittää, kuinka yleisiä eri variantit ovat.

4 Tutkimusanalyysi

4.1 Illatiivin variaatio aikakausittain ja tapausryhmittäin

Taulukossa 1 esitän vuoden 1995 sekä vuosien 2024–2025 aineistojen kaikkien eri illatiivin päättevarianttien esiintymät. Olen laittanut taulukoihin *kylään*-sanan eri illatiivimuotojen variantit havainnollistamaan päättevariantteja. Kuten taulukosta 1 voi havaita, molempina aikakausina esiintyy eniten $\emptyset(n)$ -päättevarianttia, mutta sen esiintyvyys on vähentynyt huomattavasti. $HV(n)$ -päättevarianttia esiintyy vuosien 2024–2025 aineistossa merkittävästi vähemmän, kun taas $V(n)$ -päättevariantin esiintyvyys on melkein kaksinkertainen. Tässä alaluvussa tarkastelen päättevarianttien esiintyvyyttä molempina aikakausina eri tapausryhmissä.

Taulukko 1. Varianttien esiintyvyys aikakausittain.

vuosi	$hV(n)$ kylähä(n)	$\emptyset(n)$ kylä(n)	$V(n)$ kylää(n)
1995	94 (24 %)	225 (57 %)	75 (19 %)
2024–2025	46 (14 %)	160 (49 %)	122 (37 %)

4.1.1 Illatiivin variaatio vuonna 1995

Esitän taulukossa 2 erilaisia tapausryhmiä, joissa olen havainnut variaatiota illatiivin päättevarianttien esiintymisessä. Tapausryhmällä tarkoitan illatiivin päätteän äänneympäristöä ja sanaluokkaa. Olen valinnut sanaluokista tarkasteltavaksi verbin MA-infinitiivin, sillä olen huomannut päättevarianttien varioivat sen perusteella, onko illatiivimuotoinen sana MA-infinitiivi vai nomini. En ole kuitenkaan havainnut vaihtelua eri nominien välillä, joten en tarkastele niitä erikseen. MA-infinitiivi tarkoittaa infinitiivimuotoista substantiivin kaltaista verbiä, jossa on ma- tai mä-tunnus (Tieteen termipankki 25.5.2025: Kielitiede:MA-infinitiivi). Tarkastelin eri äänneympäristöjä jakamalla variantteja ryhmiin äänneympäristöjen perusteella ja seuraamalla, onko niiden välillä vaihtelua. Äänneympäristöön perustuviksi tapausryhmiksi olen valinnut sanan vartalossa olevan geminaatan ja tapaukset, joissa lounaismurteiden

erikoisgeminaatio on toteutunut, sillä olen huomannut näiden välillä vaihtelua päätevarianttien esiintymisessä. Geminaatta tarkoittaa pitkää konsonanttia eli kaksoiskonsonanttia (Visk § 27). Lounaismurteiden erikoisgeminaatio koskee soinnittomia klusiileja ja frikatiivia *s*. Geminaatio koskee yksinäiskonsonantteja, jotka geminoituvat, kun edellä oleva äänne on soinnillinen ja seuraava vokaaliaines on pitkä. (Visk § 29.) Esimerkiksi illatiivimuotoisessa sanoissa *vette* ja *pressä* tapahtuu lounaismurteiden erikoisgeminaatio. Muissa tapausryhmissä on nimiä, joissa ei ole geminaatiota, kuten esimerkiksi sanassa *kouluhu*.

Taulukko 2. Varianttien esiintyvyys tapausryhmittäin vuoden 1995 aineistossa.

tapausryhmä	$hV(n)$ kylähä(n)	$\emptyset(n)$ kylä(n)	$V(n)$ kylää(n)
MA-infinitiivi	1 (0,4 %)	167 (81 %)	38 (18 %)
lounaismurteiden erikoisgeminaatio	9	28	3
geminaatta	31	9	6
muu	53	21	27

Vuoden 1995 aineiston illatiiveista suurin osa esiintyy MA-infinitiivin yhteydessä. Esimerkissä 1 esiintyy aineistolle tyypillisin MA-infinitiivin yhteydessä esiintyvä $\emptyset(n)$ -päätevariantti. Esimerkki 2 on ainoa MA-infinitiivin yhteydessä esiintyvä $hV(n)$ -päätevariantti, mihin voi vaikuttaa edeltävässä sanassa esiintyvä $hV(n)$ -variantti. Toiseksi suurin osa MA-infinitiivissä esiintyvistä päätevarianteista on $V(n)$ -variantteja, joista näytteenä on esimerkki 3.

- (1) plondi tuli taloo sitä ny joskus katto ko sattu *avaman* telkkari (NT11)
- (2) neuvotti sin kirkkoho *menemähä* (NM73)
- (3) kala pistettii *säilymää* vähä sualan kansa (MK71)

Sanoissa, joissa toteutuu lounaismurteiden erikoisgeminaatio näyttää esiintyvän enimmäkseen $\emptyset(n)$ -päätevarianttia, mistä näytteenä on esimerkki 4. $hV(n)$ -päätevariantteja esiintyy vain 9 kertaa, mikä on vain noin kolmasosa $\emptyset(n)$ -varianttien esiintyvyydestä. Esimerkissä 5 esiintyy erikoisgeminaatio, jota seuraa $hV(n)$ -päätevariantti. Vain kolmessa $V(n)$ -päätevarianttiin loppuvassa sanassa on erikoisgeminaatio, kuten esimerkissä 6.

- (4) valmentaja meitä siinä asti ko se tulee sieltä sit *kotti* (MK13)
- (5) es lähtö vasemmalla menemään, muuten mene *Turkkuhu* (MP45)
- (6) sit jää jälki-istuntoon pari tuntia (NK11)

Tavallisen geminaatan sisältävissä sanoista 31:ssä esiintyy $hV(n)$ -päätevariantti. Esimerkki 7 on näyte $hV(n)$ -variantin esiintymisestä geminaatan yhteydessä. Vain kuudessa esiintymässä on $V(n)$ -variantti, kuten esimerkissä 8. $\emptyset(n)$ -varianttia esiintyy geminaatan jälkeen vain yhdeksästi, joten se on toiseksi harvinaisin geminaatan yhteydessä esiintyvä variantti. Yksi yhdeksästä esiintymästä on esimerkissä 9.

- (7) ni sit pistetä vaa kolmen *porukkaha* (MJ44)
- (8) omaa *karttaa* oli merkitty (NJ10)
- (9) tästä mentti Hankkila ja siitä *Sorkka* (MH71)

Muihin tilanteisiin olen laskenut illatiivimuotoiset nominit, joissa ei ole mitään geminaattaa. Esimerkissä 10 esittelen aineiston yleisimmän muissa tilanteissa esiintyvän variantin eli $hV(n)$ -variantin ja esimerkissä 11 harvinaisimman eli $\emptyset(n)$ -variantin.

- (10) silloha menttinki *kouluhu* suksejen kans (NK49)
- (11) nuarten poja raha meniväkki - - Aarikon *kahvilan* katos (MK71)

Vuoden 1995 aineistosta voi havaita, että MA-infinitiivissä esiintyy yleisimmin $\emptyset(n)$ -variantti ja olemattoman vähän $hV(n)$ -varianttia. Lounaismurteiden erikoisgeminaatan ja $\emptyset(n)$ -variantin sekä geminaatan ja $hV(n)$ -variantin välillä on havaittavissa kiinnostava yhteys, josta ei aiemmissa Rauman seudun murteiden illatiiveja käsittelevissä tutkimuksissa ole mainintaa. Tarkasteltuani vuosien 2024–2025 aineistoa tarkemmin tapausryhmittäin pystyn arvioimaan yhteyttä tarkemmin.

4.1.2 Illatiivin variaatio vuosina 2024–2025

Taulukossa 3 esittelen varianttien esiintyvyyden tapausryhmittäin vuosien 2024–2025 aineistossa. En havainnut tässäkin aineistossa muita illatiiviin vaihteluun vaikuttavia

tapausryhmiä, joten hyödynnän samoja tapausryhmiä kuin vuoden 1995 aineiston kohdalla. Lisäksi samojen tapausryhmien hyödyntäminen auttaa vertailemaan aikakausia keskenään.

Taulukko 3. Varianttien esiintyvyys tapausryhmittäin vuosien 2024–2025 aineistossa.

tapausryhmä	$hV(n)$ kylä(hän)	$\emptyset(n)$ kylä(n)	$V(n)$ kylää(n)
MA-infinitiivi	0	100 (68 %)	46 (32 %)
lounaismurteiden erikoisgemaatio	3	14	0
gemaatta	17	5	19
muu	26	41	57

Aineistossa MA-infinitiivin yhteydessä esiintyy eniten $\emptyset(n)$ -varianttia ja toiseksi eniten $V(n)$ -varianttia, kuten vuoden 1995 aineistossa. $hV(n)$ -varianttia ei esiinny kertaakaan. Tuloksista voi havaita, että molemmissa aineistoissa $\emptyset(n)$ -variantti on yleisin variantti, vaikka vuosien 2024–2025 aineistossa sen osuus onkin pienentynyt.

Sanoissa, joiden viimeisellä tavarajalla on lounaismurteiden erikoisgemaatio, esiintyy 14 $\emptyset(n)$ -varianttia, joista yksi on esimerkissä 12. Myös $hV(n)$ -varianttia esiintyy lounaismurteiden erikoisgemaation yhteydessä 3, joista on näyte esimerkissä 13. $V(n)$ -varianttia puolestaan ei esiinny erikoisgemaation yhteydessä kertaakaan. Kokonaisuudessaan lounaismurteiden erikoisgemaatiotakin esiintyy aineistossa vähemmän kuin vuoden 1995 aineistossa.

(12) Teuvo unoht ite et hän on jättän mejät *jälki-istunto* (E40)

(13) tai sit se vieräis johonki hoittoho (H70)

Tavallisen gemaatan jälkeen esiintyvistä on $V(n)$ -päätevariantti esiintyy 19 kertaa, mikä on noin kaksinkertainen vuoden 1995 aineiston kahdeksaan esiintymään verrattuna. $V(n)$ -variantin kokonaisesiintyvyys on myös kasvanut noin kaksinkertaisesti, joten variantin esiintyvyys gemaatan yhteydessä mukaillee kyseistä kehitystä. Näyte gemaatan jälkeisestä $V(n)$ -päätevariantista on esimerkissä 14. Kuten vuoden 1995 aineistossa, myös vuosien 2024–2025 aineistossa $hV(n)$ -varianttia esiintyy gemaatan yhteydessä. $hV(n)$ -variantin esiintyvyys on

kokonaisuudessaan puolittunut, mutta edelleen yksi kolmasosa sen esiintymistä esiintyy geminaatan jälkeen, kuten esimerkissä 15.

(14) ne lukitti sen toise johonki *koirahäkkii* ja se tuli hulluks (V12)

(15) me menttin kuuliaisest sin *luokkaha* odottama (E40)

Muissa käyttöympäristöissä yleisin variantti on $V(n)$ -variantti, mistä on näyte esimerkissä 16. Myös $hV(n)$ - ja $\emptyset(n)$ -varianttia esiintyy muissa käyttöympäristöissä, kuten esimerkeissä 17 ja 18. $\emptyset(n)$ -päätevariantti on kummassakin aineistossa harvinaisin variantti muissa käyttöympäristöissä.

(16) ne oli pistäny se siihe *kuraojaa* menemää (P12)

(17) sä et tiedä kui hankala sitä hammastahna on työnttä takasi sin *tuupihi* (J40)

(18) kannatta men *kauppakoulunki* hakema (M58)

Keskeisimmät erot vuoden 1995 ja vuosien 2024–2025 aineistojen välillä ovat $V(n)$ -variantin esiintyvyyden yleistymisen ja $hV(n)$ -variantin esiintyvyyden harvinaistuminen. Vuosien 2024–2025 aineistosta on havaittavissa $hV(n)$ -variantin ja geminaatan sekä $\emptyset(n)$ -variantin ja lounaismurteiden yleisgeminaatan yhteys, kuten myös vuoden 1995 aineistossa. Pienehkön aineiston perusteella ei voi tehdä suuria päätelmiä siitä, onko ilmiö yleinen Rauman seudun murteissa tai muilla $hV(n)$ -variantin käyttöalueilla, mutta laajemmalla aineistolla tätä voisi tutkia lisää. Tulosten perusteella voisi kuitenkin esittää, että sekä Ojansuun että Rapolan havainnot pitävät edelleen paikkaansa (ks. Ojansuu 1903, 92; Rapola 1969, 115). Säännönmukaisuuksia h :llisen ja h :ttoman variantin väliltä on havaittavissa etenkin MA-infinitiivin ja osittain myös geminaattojen yhteydessä, mutta muissa tilanteissa variantteja käytetään rinnakkain ilman säännönmukaisuutta.

4.2 Illatiivin variaatio ikäryhmittäin

4.2.1 Vuoden 1995 aineisto

Tässä luvussa tarkastelen illatiivin ikäryhmittäistä vaihtelua vuoden 1995 aineistossa. Hyödynnän näennäisaikametodia ikäryhmittäisen synkronisen vaihtelun tarkasteluun ajanjakson sisällä ja esitän tulosten perusteella oletukseni illatiivin muutoksen suunnasta. Taulukossa 4 havainnollistan varianttien ikäryhmittäistä esiintyvyyttä vuoden 1995 aineistossa. Vanhan

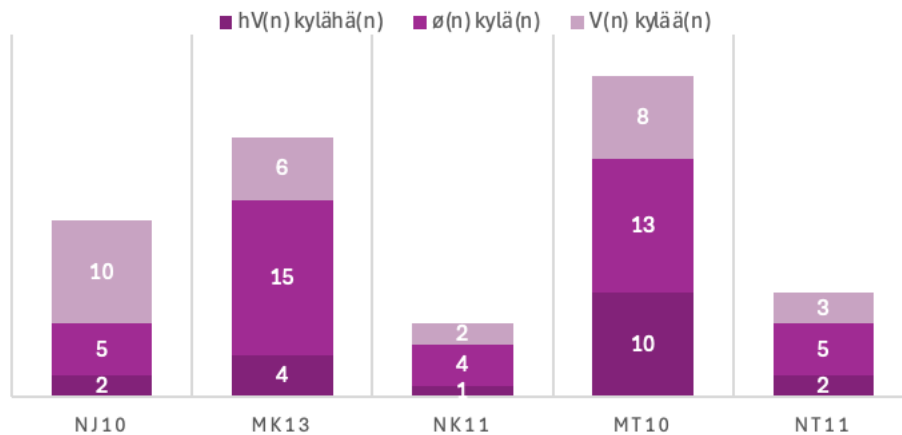
murteen ikäryhmittäisessä varianttien esiintyvyydessä on mielenkiintoista se, että varianttien esiintymisessä ei ole juurikaan eroja. Kaikkien ikäryhmien puheessa esiintyy eniten $\emptyset(n)$ -päätevarianttia. Yksi selkeä ero koskee $V(n)$ -päätevarianttien esiintyvyyttä, sillä lapset käyttävät varianttia enemmän kuin muut ikäryhmät. Tästä voi näennäisaikametodilla olettaa, että esimerkiksi 30 vuoden kuluttua keski-ikäiset käyttäisivät toiseksi eniten $V(n)$ -päätevarianttia. Variantin esiintyvyyden ollessa kasvussa se olisi luultavasti lapsilla yleisin variantti. Eläkeläisillä variantti olisi kuitenkin edelleen harvinaisin. $\emptyset(n)$ -variantti olisi lapsilla toiseksi yleisin ja muilla ikäryhmillä yleisin variantti. $HV(n)$ -variantin puolestaan oletan olevan vuosien 2024–2025 lapsilla ja keski-ikäisillä harvinaisin, mutta eläkeikäisillä edelleen toiseksi yleisin variantti. Seuraavaksi tarkastelen illatiivin variointia eri ikäryhmien sisällä.

Taulukko 4. Päätevarianttien esiintyvyys ikäryhmittäin vuoden 1995 aineistossa.

ikäryhmä	$hV(n)$ kylähä(n)	$\emptyset(n)$ kylä(n)	Vn kylää(n)
lapset	19 (20 %)	43 (45 %)	34 (35 %)
keski-ikäiset	40 (26 %)	93 (61 %)	20 (13 %)
eläkeläiset	37 (25 %)	94 (62 %)	20 (13 %)

Kuvaan 1 olen kerännyt kaikki varianttien esiintymät vuoden 1995 lapsilla. NJ10:llä esiintyy eniten $V(n)$ -varianttia, mikä voi johtua siitä, että toinen hänen vanhimmistaan on kotoisin Ruotsista. Muiden informanttien molemmat vanhemmat ovat Kuivalahdelta tai toinen heistä on muualta Satakunnasta, ja heillä esiintyy eniten $\emptyset(n)$ -varianttia.

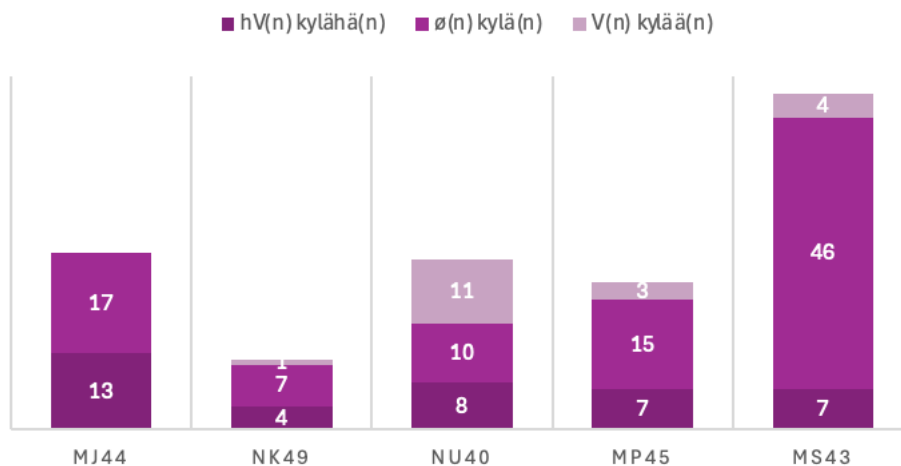
1995 LAPSET

Kuva 1. Vuoden 1995 varianttien esiintymät lapsilla.

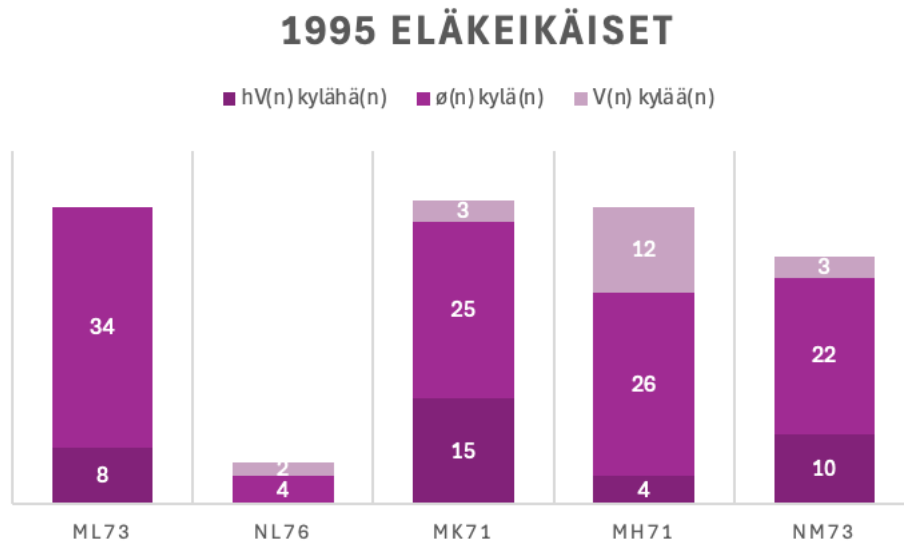
Keski-ikäisistä NU40:lla esiintyy eniten $V(n)$ -päätevarianttia, mikä voi johtua siitä, että hän on ainoana heistä asunut ja tehnyt töitä muualla kuin Satakunnassa. Hänellä esiintyy eri variantteja melkein saman verran. Kiinnostavaa on, että MS43:n esiintymien suureen määrään verrattuna hänellä ei esiinny $hV(n)$ -varianttia yhtä paljoa kuin muilla informanteilla.

1995 KESKI-IKÄISET

Kuva 2. Vuoden 1995 varianttien esiintymät keski-ikäisillä.

Puheen määrään nähden kaikilla eläkeikäisillä esiintyy suunnilleen saman verran $ø(n)$ -varianttia. Informanteista MH71:lla esiintyy muihin verrattuna paljon $V(n)$ -varianttia. Sen sijaan hänellä ei juurikaan esiinny $hV(n)$ -varianttia. Eniten $hV(n)$ -varianttia esiintyy MK71:llä.

Kuva 3. Vuoden 1995 varianttien esiintymät eläkeikäisillä.

4.2.2 Vuosien 2024–2025 aineisto

Tässä luvussa esittelen illatiivin vaihtelua ikäryhmittäin vuosina 2024–2025. Varmistan aluksi reaaliaikatutkimuksella, ovatko vuoden 1995 aineiston perusteella näennäisaikametodilla tekemäni oletukset pitäneet paikkaansa. Lisäksi pohdin, miten illatiivin variaatio vaikuttaa olevan muuttumassa seuraavan 30 vuoden aikana.

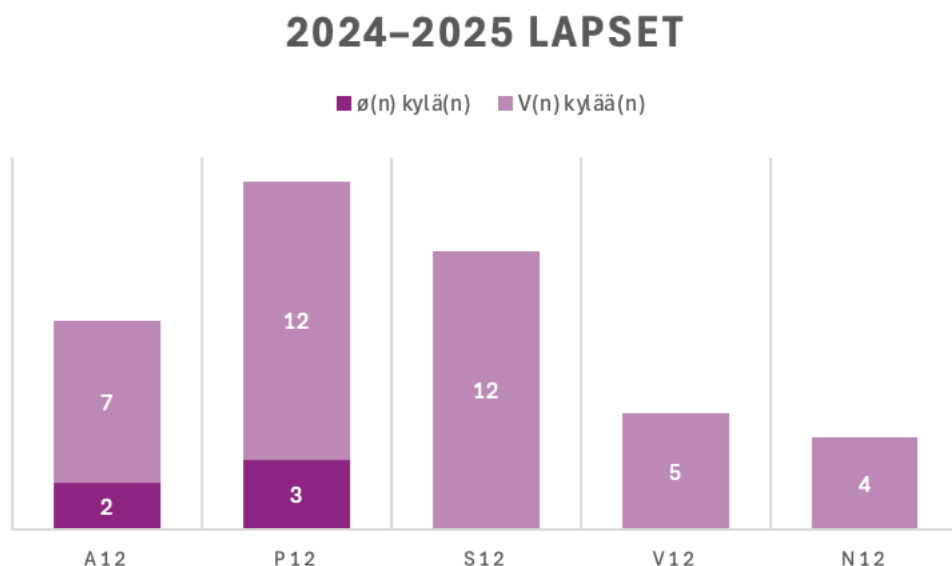
Havainnollistan taulukossa 5 ikäryhmittäistä variaatiota eri varianttien välillä vuosien 2024–2025 aineistossa. $hV(n)$ -varianttia ei esiinny lapsilla ollenkaan ja sitä esiintyy keski-ikäisilläkin vain 7. Vuoden 1995 aineiston lapsilla esiintyi 19 $hV(n)$ -varianttia, joten ajattelin määrän olevan suunnilleen sama vuosien 2024–2025 keski-ikäisillä. Eläkeläisillä $hV(n)$ -varianttia sen sijaan esiintyy saman verran kuin vuoden 1995 keski-ikäisillä, joten tämän osuuden kohdalla oletukseni piti paikkaansa. Oletin $\emptyset(n)$ -varianttia esiintyvän keski-ikäisillä eniten, mutta keski-ikäisten suosituin variantti onkin $V(n)$ -variantti. Eläkeläisillä $\emptyset(n)$ -varianttia esiintyy eniten ja $V(n)$ -varianttia vähiten, mikä ei myöskään ole täysin säännönmukaista vuoden 1995 keski-ikäisten illatiivin vaihtelun kanssa. Heillä esiintyy 20 $V(n)$ -varianttia, mutta vuosien 2024–2025 eläkeikäisillä variantteja esiintyy vain 7. On mahdollista, että illatiivin muutokseen vaikuttivat keski-ikäisillä esimerkiksi asuminen ja työskentely muualla Satakunnassa tai haastattelutilanne. Eläkeikäisillä saattaa esiintyä vuoden 1995 keski-ikäisiä enemmän Rauman seudun murteille tyypillisiä variantteja, sillä heistä kaikki ovat asuneet jo pitkään Kuivalahdella käymättä muualla töissä.

Sekä lapsilla että keski-ikäisillä esiintyy eniten $V(n)$ -varianttia, joten näennäisaikametodilla olettaisiin, että 30 vuoden kuluttua Kuivalahden murteessa yleisin illatiivin päättevariantti on $V(n)$ -variantti. Sen sijaan $hV(n)$ -variantti saattaa olla käytännössä hävinnyt murteesta. 30 vuoden kuluttua olettaisiin $\emptyset(n)$ -variantin olevan yleisin eläkeläisillä, esiintyvän hieman keski-ikäisillä ja olevan kokonaan kadonnut lasten käytöstä.

Taulukko 5. Päätevarianttien esiintyvyys ikäryhmittäin vuosien 2024–2025 aineistossa.

ikäryhmä	$hV(n)$ kylähä(n)	$\emptyset(n)$ kylä(n)	$V(n)$ kylää(n)
lapset	0	5	40
keski-ikäiset	7 (5 %)	50 (39 %)	73 (56 %)
eläkeläiset	38 (21 %)	138 (75 %)	7 (4 %)

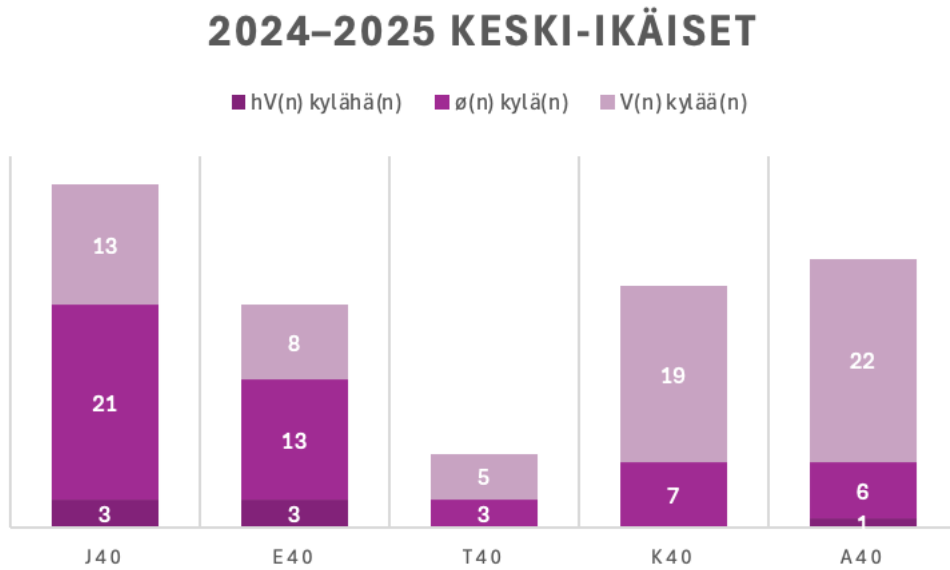
Kuten kuvasta 4 on havaittavissa, vain kahdella lapsella esiintyy $\emptyset(n)$ -varianttia. Tätä lukuun ottamatta lasten välillä ei ole havaittavissa eroja varianttien esiintymisissä. Yleisin variantti kaikilla lapsilla on $V(n)$ -variantti. Esimerkissä 19 esiintyy kaksi $\emptyset(n)$ -varianttia.

Kuva 4. Vuosien 2024–2025 varianttien esiintymät lapsilla.

(19) *lasipurkkin* laitta ne kaikki maailman hapokkai asia yhten (A12)

Keski-ikäisistä J40:llä ja E40:llä esiintyy eniten $\emptyset(n)$ -variantteja ja muilla esiintyy eniten $V(n)$ -varianttia. T40:llä ja K40:llä ei esiinny ollenkaan $hV(n)$ -variantteja. Erot ovat mielestäni yllättävän suuria siihen nähden, että keski-ikäisten taustoissa ei juurikaan ole eroja. Kaikki ovat asuneet muualla Satakunnassa, mutta nyt vähintään 10 viimeisintä vuotta Kuivalahdella. Esimerkissä 20 on yksi näyte keski-ikäisten $hV(n)$ -variantista.

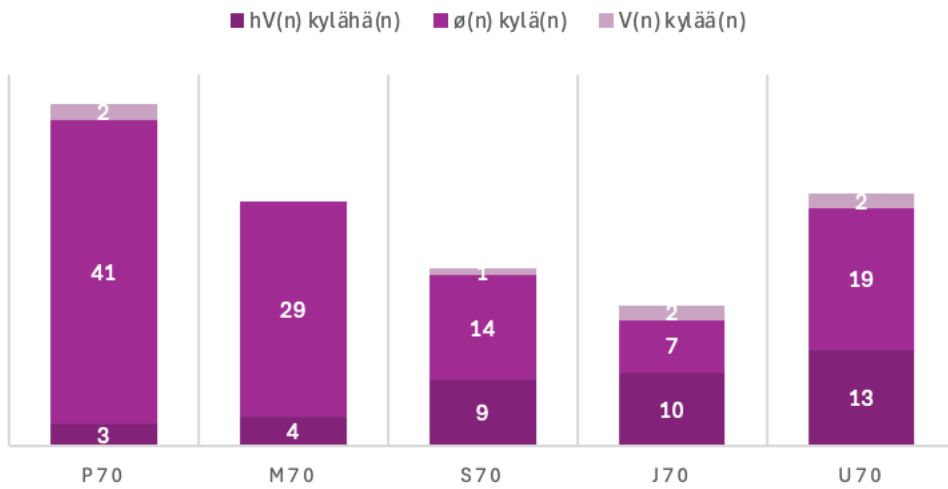

Kuva 5. Vuosien 2024–2025 varianttien esiintymät keski-ikäisillä.

(20) me menttin kuuliaisest sin luokkaha odottama (E40)

M70 on eläkeikäisistä ainoa, jolla ei esiinny yhtäkään $V(n)$ -varianttia. Suurin ero on kuitenkin havaittavissa P70:n ja J70:n väliltä, sillä J70:llä esiintyy eniten $hV(n)$ -varianttia, jota taas P70:llä esiintyy vähiten. Kaikilla muilla, paitsi J70:llä esiintyy eniten \emptyset -varianttia.

2024–2025 ELÄKEIKÄISET

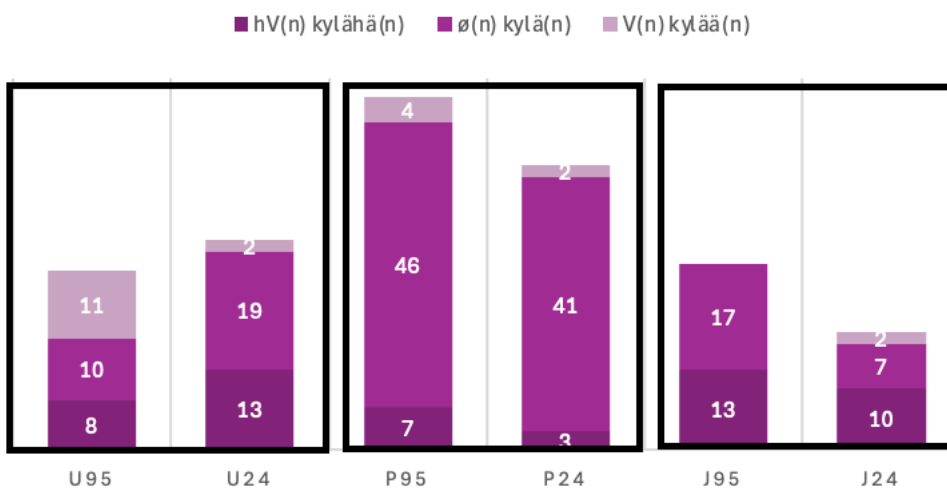

Kuva 6. Vuosien 2024–2025 varianttien esiintymät eläkeikäisillä.

4.3 Illatiivin variaatio idiolekteittain

Kuvassa 7 esitän kolmen kumpanakin aikapisteenä haastatellun informantin idiolekteittaisen illatiivin varianttien esiintymisen. Vaihdoin informanttien nimimerkit yhdenmukaisemmiksi, jotta kuva olisi helpommin hahmotettavissa. Informantti U:lla ei esiinny vuosina 2024–2025 enää niin montaa $V(n)$ -varianttia kuin vuonna 1995, mikä on yllättävää, sillä $V(n)$ -variantin esiintyvyys on kokonaisuudessaan kasvanut. Hänellä myös esiintyy molemmissa aineistoissa sattumanvaraisesti samoissakin sanoissa eri päätevariantteja, kuten esimerkeistä 21–26 voi havaita. Vuoden 1995 esiintymien määrästä olisi voinut päätellä näennäisaikametodin periaatteiden mukaan, ettei hänen idiolektinsa olisi muuttunut näin paljoa.

KOLMEN IDIOLEKTIN MUUTOS

Kuva 7. Illatiivin muutos kolmessa idiolektissa kahtena aikapisteenä.

- (21) men sit *kansalaiskouluu* tai (U95)
- (22) täyryi pyrkki *yhteiskouluhu* (U95)
- (23) tuatti siält *kansalaiskoulu* (U95)
- (24) sit mä läksinki jo *yhteiskouluhu* (U24)
- (25) mää hai *taloukoulu* (U24)
- (26) mää meni naantali *emäntäkouluu* (U24)

Informantti J:llä esiintyy vuosina 2024–2025 vähemmän $\emptyset(n)$ -varianttia kuin $hV(n)$ -varianttia. Informantti P:n idiolekti ei ole muuttunut ollenkaan vuosien varrella. Hänellä esiintyy molemmissa aineistossa variantteja saman verran. Vuoden 1995 aineistossa ei esiintynyt yhtäkään $V(n)$ -varianttia ja vuosien 2024–2025 aineistossa esiintyi kaksi $V(n)$ -varianttia. Hänen idiolektinsa vaikuttaa kuitenkin pysyneen aika muuttumattomana.

5 Päätelmät

Tässä tutkielmassa olen tarkastellut illatiivin vaihtelua Kuivalahden murteessa. Olen selvittänyt, kuinka yleistä eri varianttien esiintyvyys on, ja miten esiintyvyys vaihteli aikakausittain, tapausryhmittäin ja ikäryhmittäin.

Kiinnostavaa on, että kuten Ojansuu esitti Rauman seudun murteiden illatiiveista $hV(n)$ -variantti ja $\emptyset(n)$ -variantti esiintyvät pääasiassa ilman säännönmukaisuutta rinnakkain Kuivalahden murteessa (Ojansuu 1903, 92). Esimerkiksi tutkielmani otsikossa ja esimerkissä 27 esiintyy sekä $hV(n)$ -variantti että $\emptyset(n)$ -variantti.

(27) se tul suara muu *silmähä* se pallo ja mää rupesi *pelkkämä* (M70)

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni oli, kuinka yleisiä eri illatiivin variantit ovat Kuivalahden murteessa ja onko varianttien esiintymisessä aikakausittaisia eroja. Yleisin variantti molempina aikakausina on $\emptyset(n)$ -variantti. Variantin esiintyvyys on kuitenkin vuosien 2024–2025 aineistossa vähäisempää kuin vuoden 1995 aineistossa. Vuoden 1995 aineistossa $hV(n)$ -variantti on toiseksi yleisin, mutta vuosina 2024–2025 se on harvinaisin. Sen sijaan $V(n)$ -variantin esiintyvyys on lisääntynyt vuoden 1995 esiintyvyyteen verrattuna.

Toinen tutkimuskysymykseni oli, miten illatiivi vaihtelee tapausryhmittäin. MA-infinitiivissä yleisin variantti on $\emptyset(n)$ -variantti ja harvinaisin, käytännössä olematon, $hV(n)$ -variantti. Lounaismurteiden erikoisgemaation yhteydessä suosituin variantti molemmissa aineistoissa on $\emptyset(n)$ -variantti ja harvinaisin $hV(n)$ -variantti, kun taas tavallisen vartalossa esiintyvän geminaatan jälkeen yleisin variantti on vuonna 1995 $hV(n)$ -variantti ja molemmissa aineistoissa harvinaisin $\emptyset(n)$ -variantti. Vuosien 2024–2025 aineistossa suosituin variantti geminaatan yhteydessä on $V(n)$ -variantti, mutta $hV(n)$ -variantin osuus on edelleen suuri. Tämä on merkittävä löydös, sillä illatiivin variaatiosta lounaismurteissa tai Rauman seudun murteissa ei ole aiemmin löydetty yhteyttä lounaismurteiden erikoisgemaation ja $\emptyset(n)$ -variantin eikä geminaatan ja $hV(n)$ -variantin välillä. Aiheesta voisi tehdä laajemman tutkimuksen, jotta saataisiin selville, onko yhteys ainoastaan näissä aineistoissa vai pätee se esimerkiksi kaikkiin Rauman seudun murteisiin.

Viimeinen tutkimuskysymykseni oli, vaihteleeko varianttien esiintyvyys ikäryhmittäin. Vuoden 1995 aineistossa kaikilla ikäryhmillä esiintyy eniten $\emptyset(n)$ -varianttia. Keski-ikäisillä ja eläkeikäisillä esiintyy lähes saman verran kaikkia variantteja, mutta lapsilla esiintyy heitä vähemmän $hV(n)$ -varianttia ja enemmän $V(n)$ -varianttia. $V(n)$ -variantin suuresta esiintyvyydestä lapsilla voi näennäisaikametodilla olettaa, että variantti on yleistymässä murteessa. 30 vuoden kuluttua eli vuosien 2024–2025 aineistossa oletin variantin olevan lapsilla yleisin variantti ja keski-ikäisillä toiseksi yleisin. Eläkeläisillä oletin variantin olevan kuitenkin edelleen harvinaisin. $HV(n)$ -variantin puolestaan ajattelin olevan vuosien 2024–2025 lapsilla harvinaisempi, mutta keski- ja eläkeikäisillä edelleen toiseksi yleisin variantti.

Pitkittäistutkimuksella voidaan todeta, että näennäisaikametodin ennustus varianttien esiintymiä koskien piti osittain paikkaansa. $HV(n)$ -variantti ei kuitenkaan esiintynyt lapsilla kertaakaan, mikä oli mielestäni yllättävää. Vuoden 1995 aineistossa mikään ei viitannut siihen, että $hV(n)$ -variantin esiintyvyys laskisi niin voimakkaasti.

Tutkielmani tulosten perusteella voitaisiin näennäisaikametodilla olettaa, että 30 vuoden kuluttua Kuivalahden murteen yleisin variantti on $V(n)$ -variantti ja $hV(n)$ -varianttia ei esiinny kuin noin 65-vuotiailla ja heitä vanhemmilla. 30 vuoden kuluttua lapsilla ei aineistojen välisen kehityksen perusteella esiinny enää ollenkaan muita kuin $V(n)$ -variantteja ja satunnaisesti $\emptyset(n)$ -variantteja.

Tutkielmassani vastasin kaikkiin tutkimuskysymyksiini ja esitin tulosten perusteella näkemyksiäni siitä, mitä Kuivalahden murteen illatiivin variaatiolle on tapahtumassa. Erilaisten muuttujien, kuten ikäsidonaisuuden ja tilanteisen vaihtelun vuoksi on kuitenkin mahdollista, että tekemäni oletukset eivät pidä paikkaansa.

Lähteet ja lyhenteet

Chambers, J. K. – Trudgill, Peter 1998. *Dialectology*. Toinen painos. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/cbo9780511805103>.

Häkkinen, Kaisa 1994. *Kielitieteen perusteet*. SKS, Helsinki.

Keskustelut 2024 = kuivalahtelaisten tutkimushenkilöiden suulliset tiedonannot osana murrekeruuta.

Kettunen, Lauri 1940. *Suomen murteet III. B. Selityksiä murrekartastoon*. SKS, Helsinki.

Konstenius, Reetta 2020. *Kielentutkimuksen menetelmiä*. <https://oa.finlit.fi/site/books/10.21435/skst.1457/read/?loc=Koottu-39.xhtml>.

Korhonen, Riitta – Maamies, Sari – Eronen, Riitta – Heikkilä, Elina – Kankaanpää, Salli – Moilanen, Raila – Piehl, Aino – Vaula, Sari – Viertiö, Annastiina 2017. *Kielitoimiston kielioppiopas*. 4. painos. Kotimaisten kielten keskus, Helsinki.

Kotus = Kotimaisten kielten keskus.

Kuparinen, Olli – Mustanoja, Liisa – Peltonen, Jaakko – Santaharju, Jenni – Leino, Unni 2019. Muutosmallit Helsingin puhekielessä. *Sananjalka 61*: s. 39–56. <https://doi:10.30673/sja.80056>.

Kurki, Tommi 1998. *Kui Kuivlahdel puhuta?: Eurajoen vanhan murteen ja puhekielen vertailua sekä puhekielen ikäryhmittäisten ja sukupuolikohtaisten erojen tarkastelua*. Pro gradu -työ, Turku.

— 1999. Havaintoja Eurajoen murteen muuttumisesta. *Sananjalka 41*(1) s. 125–144. <https://doi.org/10.30673/sja.86609>

— 2005. *Yksilön ja ryhmän kielen reaaliaikainen muuttuminen: kielenmuutosten seuraamisesta ja niiden tarkastelussa käytettävistä menetelmistä*. SKS, Helsinki.

— 2013. Katsauksia: näennäisaikametodi ja muutosmallit. *Sananjalka 55* s. 202–212. SKS, Turku.

Laasanen, Mikko 2016. Näennäisaikametodin taustaoletusten teoreettista tarkastelua. *Virittäjä 1/2016*. Saatavissa: https://www.academia.edu/87196450/Näennäisaikametodin_taustaoletusten_teoreettista_tarkastelua_On_the_background_hypotheses_of_the_apparent_time_method_A_theoretical_study

Lyytikäinen, Erkki – Rekunen, Jorma – Yli-Paavola, Jaakko 2013. *Suomen murrekirja*. Gaudamus, Helsinki.

Murteenseuruuhanke. [Verkkosivu]. Kotus. Viitattu 8.12.2024. Saatavissa: https://www.kotus.fi/kielitieto/kielenkayton_lajit/puhuttu_kieli/murteenseuruuhanke

Nuolijärvi, Pirkko – Sorjonen, Marja-Leena 2005. *Miten kuvata muutosta?: Puhutun kielen tutkimuksen lähtökohtia murteenseuruuhankkeen pohjalta*. Kotus, Helsinki.

Ojansuu, Heikki 1903. *Suomen lounaismurteiden äännehistoria. Konsonantit*. SKS, Helsinki.

Paunonen, Heikki 2006. Lounaismurteiden asema Suomen murteiden ryhmyksessä. *Kohtauspaikkana kieli – näkökulmia persoonaan, muutokseen ja valintoihin*. s. 249–268. Toim. Taru Nordlund, Tiina Onikki-Rantajääskö ja Toni Suutari. SKS, Helsinki.

Rapola, Martti 1969. *Johdatus Suomen murteisiin*. SKS, Turku.

Saussure, Ferdinand de 1959. *Course in general linguistics*. Kääntänyt Wade Baskin. The Philosophical Library, New York City. Viitattu 17.2.2025. Saatavissa: https://ia600204.us.archive.org/0/items/SaussureFerdinandDeCourseInGeneralLinguistics1959/Saussure_Ferdinand_de_Course_in_General_Linguistics_1959.pdf

SKS = Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Tieteen termipankki 17.5.2025: *Kielitiede:puhekieli*. Saatavissa: <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:puhekieli>.)

VISK = Hakulinen, Auli – Vilkuna, Maria – Korhonen, Riitta – Koivisto, Vesa – Heinonen, Tarja Riitta – Alho, Irja 2004. *Iso suomen kielioppi*. [Verkkoversio.] SKST 950. SKS, Helsinki. Saatavissa: <https://kaino.kotus.fi/visk/etusivu.php>.

Yle 2024 <https://yle.fi/a/74-20111990> Viitattu 21.1.2024.

Yli-Paavola, Jaakko 1995. Suomen murteiden seurautus. *XXI Kielitieteen päivät Oulussa 6.–7.5.1994*. Oulun yliopisto.

Liitteet

Liite 1. Informanteille jaettava lupalomake

**Eurajoen murteen tallentaminen Turun yliopiston Suomen ja sen sukukielten arkistoon
2024**

LUPA

Filosofian ylioppilas Tiina Mäkelä on nauhoittanut minua

_____. _____.2024.

Äänitettä saa käyttää suomen kielen tutkimuksessa ja opetuksessa.

Saa

Ei saa

Äänitteessä esille tulevat nimet saa säilyttää julkaistavissa tutkimuksissa.

Saa

Ei saa

Äänitettä saa julkaista katkelmia yleistajuisissa julkaisuissa.

Saa

Ei saa

Äänitteessä esille tulevat nimet saa säilyttää yleistajuisissa julkaisuissa.

Saa

Ei saa

Äänitettä saa käyttää Turun yliopiston Suomen ja sen sukukielten arkiston luvalla muuhun kuin suomen kielen tutkimukseen, esimerkiksi sukututkimukseen.

Saa

Ei saa

Päiväys ja allekirjoitus

_____ / _____ 2024

Allekirjoitus

Nimen selvennys